

Notitie overheidsbeleid en hemelwaterlabel.

Inleiding.

In deze notitie wordt aangegeven op welke manieren het hemelwaterlabel een relatie heeft met overheidsbeleid, zowel van het Rijk alsook van gemeenten en waterschappen.

De notitie vormt onderdeel van fase 1 van het Stowa / RIONED hemelwaterlabelonderzoek.

Hij is geschreven door Rob van der Velde, mede op basis van input en reacties van Elijan Bes, Andy Engel, Simon van Damme en Karel Bruin-Baerts.

De conclusie van deze notitie is dat het hemelwaterlabel past bij het waterbeleid en hieraan ondersteunend is. Na deze conclusie wordt het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie aangetipt omdat het hemelwaterlabel hier mooi bij past.

Methode en indeling.

Het relevante overheidsbeleid wordt slechts kort belicht, met name gericht op de relatie met het hemelwaterlabel. Elk beleid is een eigen notitie waard, met bespreking van alle aspecten en heersende meningen, maar dat valt buiten de scope van deze notitie en het onderzoek. Er wordt daarom volstaan met een korte belichting per beleidsaspect, gevolgd door de manier waarop het hemelwaterlabel daaraan kan worden gerelateerd.

De te bespreken aspecten van het overheidsbeleid worden ingedeeld in drie groepen:

1. Beleidsdoelen vanuit het vakgebied water en riolering.
 - a. Verminderen wateroverlast bij extreme buien.
 - b. Verminderen afvoer hemelwater naar RWZI.
 - c. Vertragen piekafvoer uit stedelijk gebied.
 - d. Reductie vuiluitworp vanuit riooloverstorten.
 - e. Tegengaan van verdroging.
2. Beleid gericht op individuele burgers en bedrijven.
 - a. Bewustwording van burgers over duurzaam stedelijk waterbeheer.
 - b. Bevorderen van duurzame keuzes inzake hemelwaterafvoer.
 - c. Rioolheffing met prikkels voor duurzaamheid inzake hemelwater.
 - d. Subsidie voor maatregelen inzake duurzame hemelwaterafvoer.
 - e. Afkoppelverordening beter hanteerbaar maken.
3. Beleidsinstrumenten op een hoger schaalniveau.
 - a. Monitoring van maatregelen en gevolgen op hoger schaalniveau.
 - b. Prestatieafspraken met woningcorporaties.
 - c. Betrekken en motiveren van hoveniers.
 - d. Betrekken en motiveren van bouwmarkten en tuincentra.

Aspecten van overheidsbeleid in relatie tot het hemelwaterlabel.

1.a – Verminderen wateroverlast bij extreme buien.

Extreme buien leiden steeds vaker tot wateroverlast, doordat dergelijke buien vaker voorkomen en doordat afgelopen decennia meer verharding in de steden is toegepast. Het nieuwe beleid is gericht op het verminderen van de wateroverlast. Dit kan door ruimtelijke en technische maatregelen vanuit de overheid, maar ook door bijdragen door particulieren en bedrijven.

De relatie met het hemelwaterlabel is dat een beter label (meer richting de A) leidt tot minder afwenteling van hemelwater naar de openbare ruimte en dus tot minder wateroverlast. Een kanttekening is dat het hemelwaterlabel uitgaat van een flinke bui, maar niet zoals de stresstest van een extreme bui.

1.b – Verminderen afvoer hemelwater naar RWZI.

De afvoer van hemelwater naar de RWZI leidt tot onnodige zuivering. Dit geeft extra investeringskosten, extra exploitatiekosten, kans op verminderd zuiveringsrendement en verhoging van de geloosde vuilvrachten in het effluent. Dit klemmt temeer als nieuwe technieken worden ingezet om zogenaamde nieuwe probleemstoffen te zuiveren. Reductie van de afvoer van hemelwater naar de RWZI is daarom gewenst.

De relatie met het hemelwaterlabel is dat een beter label (meer richting de A) overwegend leidt tot minder afvoer van hemelwater naar de RWZI. De relatie is niet volmaakt omdat in theorie een maatregel mogelijk is die wel leidt tot vertraging van de afvoer, maar niet tot vermindering. Een kanttekening is dat het hemelwaterlabel uitgaat van een flinke bui, terwijl het verminderen van de afvoer naar de RWZI een doel is dat speelt op jaarbasis waarbij elke bui meetelt.

1.c – Vertragen piekafvoer uit stedelijk gebied.

Piekafvoer vanuit stedelijk gebied is dikwijls ongewenst voor het waterbeheer in het ommeland, denk aan overbelaste boezemsystemen en kwetsbare beekjes. Retentie in en nabij de stad is gewenst om de piek af te vlakken.

De relatie met het hemelwaterlabel is dat een beter label (meer richting de A) dikwijls leidt tot minder piekafvoer en dus een bijdrage levert aan de retentie. De relatie is niet volmaakt omdat bijvoorbeeld het afkoppelen van hemelwater vanaf de riolering naar het oppervlaktewater wel scoort in termen van water op straat maar niet leidt tot verminderde belasting naar het oppervlaktewater.

1.d – Reductie vuiluitworp vanuit riooloverstorten.

Riooloverstorten van gemengde rioolstelsels leiden tot ongewenste vuiluitworp vanuit de riolering naar het oppervlaktewater. Minder hemelwater op de gemengde riolering leidt tot reductie van de vuiluitworp.

De relatie met het hemelwaterlabel is dat een beter label (meer richting de A) leidt tot minder hemelwater op de gemengde riolering en dus tot reductie van de vuiluitworp bij de overstort.

1.e – Tegengaan van verdroging.

De klimaatverandering leidt waarschijnlijk tot langere droge perioden in de zomer. Het is daarom van belang dat niet alleen landelijke maar ook stedelijke gebieden bijdragen aan aanvulling van de grondwatervoorraad voor een betere sponswerking.

De relatie met het hemelwaterlabel is dat een beter label (meer richting de A) soms leidt tot infiltratie van hemelwater en dus tot aanvulling van het grondwater en verbetering van de sponswerking. Echter, lang niet alle maatregelen voor een beter hemelwaterlabel hebben te maken met infiltratie. Verder geldt dat infiltratie niet in alle situaties wenselijk is.

2.a – Bewustwording van bewoners over duurzaam stedelijk waterbeheer.

Bewoners zijn zich dikwijls weinig bewust van duurzaam stedelijk waterbeheer. Het is niet hun normale ding om daarmee bezig te zijn. Het is daarom een hele kunst om hen enig bewustzijn van duurzaam stedelijk waterbeheer bij te brengen.

Het hemelwaterlabel kan helpen om bewoners bewust te maken van enkele aspecten van duurzaam stedelijk waterbeheer. Menigeen begrijpt bijvoorbeeld het energielabel bij een nieuwe koelkast. Om het hemelwaterlabel te begrijpen moet worden uitgelegd dat extra afvoer van hemelwater vanaf het eigen perceel kan leiden tot bijvoorbeeld extra wateroverlast. Het label helpt om de boodschap over te brengen.

2.b – Bevorderen van duurzame keuzes inzake hemelwaterafvoer.

Bewoners hebben meestal geen besef dat hun keuzes bij bijvoorbeeld het inrichten van de tuin een relatie hebben met waterbeheer. Eerst is bewustwording nodig en daarna het bieden van een handelingsperspectief. Jij kunt iets doen op jouw perceel dat bijdraagt aan beter stedelijk waterbeheer!

Het hemelwaterlabel bevordert duurzame keuzes omdat een goede maatregel leidt tot een beter label. Het is leuk om jouw goede daad beloond te zien met een beter label.

2.c – Rioolheffing met prikkels voor duurzaamheid inzake hemelwater.

De maatstaf voor rioolheffing verschilt sterk per gemeente. De beleidsvrijheid op dit punt is opmerkelijk groot, vergeleken met andere belastingen. Prikkels in de heffing gericht op duurzaam stedelijk waterbeheer worden nog nauwelijks toegepast, maar zijn wel mogelijk.

Het hemelwaterlabel kan ondersteunend werken voor een maatstaf voor de rioolheffing met prikkels voor duurzaamheid. Je hoeft minder rioolheffing te betalen als je een beter label hebt.

2.d – Subsidie voor maatregelen inzake duurzame hemelwaterafvoer.

Subsidies zijn een ingeburgerd begrip voor het promoten door de overheid van activiteiten die zij goed acht voor haar burgers of bedrijven. Veel mensen kennen en begrijpen dit instrument.

Het hemelwaterlabel kan ondersteunend werken bij een subsidie gericht op maatregelen voor duurzaam stedelijk waterbeheer op eigen erf. Je krijgt zoveel subsidie als jouw label zoveel stappen vooruit gaat.

2.e – Afkoppelverordening beter hanteerbaar maken.

Gemeenten mogen een zogenaamde afkoppelverordening afkondigen waarmee ze rechtstreeks dwingend ingrijpen op de hemelwaterafvoer van een particulier. Gemeente Laren (NH) kwam hiermee recent in het landelijke nieuws vanwege commotie. Enkele andere gemeenten gebruiken het al wel.

Het hemelwaterlabel kan helpen bij enkele toepassingen van de afkoppelverordening. Je hoeft dan geen totaal verbod op te leggen op het lozen van hemelwater, maar kunt een minimaal label vereisen. Dat laat speelruimte over en lijkt minder rigide.

3.a – Monitoring van maatregelen en gevolgen op hoger schaalniveau.

Als gemeente of waterschap ben je minder geïnteresseerd in de activiteiten van meneer Jansen op zijn eigen erf en juist meer in het effect op grotere schaal. Wat doet het voor de wateroverlast in een buurt als alle labels gemiddeld twee treden beter worden? Of wat doet dat op een heel bemalingsgebied voor de afvoer? Of voor de retentie in een kern?

Het vastleggen en bijhouden van de hemelwaterlabels op grote schaal biedt de mogelijkheid om te monitoren welke stappen in de loop der jaren worden gezet.

3.b – Prestatieafspraken met woningcorporaties.

Woningcorporaties vormen een bijzondere groep eigenaren. Ze hebben dikwijls veel bezittingen en kunnen dus een grote rol spelen bij het realiseren van duurzame keuzes voor hemelwater. Dikwijls hebben ze al een jarenlange traditie van onderhandelingen en werkafspraken met gemeenten. Prestatieafspraken over hemelwaterafvoer passen in die traditie.

Het hemelwaterlabel faciliteert het maken van prestatieafspraken. De hele woningvoorraad van de corporatie moet bijvoorbeeld in 10 jaar tijd opschuiven van gemiddeld een E naar een C.

3.c – Betrekken en motiveren van hoveniers.

Een deel van de bewoners en bedrijven laat zijn tuin inrichten en onderhouden door een hovenier. Zijn advies weegt zwaar bij de te maken keuzes. Het is dus wat waard als de hovenier als vanzelfsprekend kijkt naar een duurzame omgang met hemelwater.

Het hemelwaterlabel is een aantrekkelijk instrument voor de hovenier om zijn advies voor duurzame omgang met hemelwater te illustreren richting de eigenaar van de tuin.

3.d – Betrekken en motiveren van bouwmarkten en tuincentra

Veel mensen doen de inrichting en het onderhoud van hun tuin zelf en laten zich daarbij inspireren door de folders en producten van bouwmarkten en tuincentra. Het is dus wat waard als er producten te koop zijn die een duurzame omgang met hemelwater bevorderen. Dergelijke producten moeten dan wel een verdienmodel hebben voor de verkopers. Vraag en aanbod moeten zich beide ontwikkelen.

Het hemelwaterlabel kan een rol vervullen bij het aanprijzen van producten. Bij een infiltratiekrat kan bijvoorbeeld staan dat dit dikwijls leidt tot een beter hemelwaterlabel.

Conclusie overheidsbeleid en hemelwaterlabel.

Voorgaande bespreking van enkele aspecten van het overheidsbeleid op het gebied van waterbeheer leidt tot de conclusie dat het hemelwaterlabel ondersteunend kan werken bij deze beleidsaspecten en niet leidt tot tegenwerking. Het lijkt daarom een passend instrument om het beleid te ondersteunen.

Relatie van het hemelwaterlabel met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

De eerste aanzet voor het hemelwaterlabel was al gegeven voorafgaand aan het DPRA, het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, maar het hemelwaterlabel kan wellicht alsnog worden ondersteund vanuit het DPRA.

Het is opvallend dat het hemelwaterlabel mooi past bij het DPRA. Bijzonder aan het hemelwaterlabel is dat het zich richt tot bewoners en bedrijven die een particuliere bijdrage kunnen leveren aan een meer klimaatbestendig waterbeheer. Het wordt niet enkel van de overheid verwacht, maar biedt een handelingsperspectief op de kleinst mogelijke schaal. Een particuliere bijdrage voor klimaatadaptatie lijkt een druppel op een gloeiende plaat, maar elke druppel telt en het hemelwaterlabel appelleert tot het leveren van zeer veel van deze bijdragen.